

Jazyková úprava tohoto svazku se v podstatě řídí edičními zásadami, jimiž se řídily ostatní svazky Spisů B. Němcové. V některých případech se však od nich liší. Ve vydání korespondence šlo především o to, aby nebyla porušena intimnost dopisů a jejich dobový charakter, jevící se i v jazyce, a proto bylo ponecháno mnoho odchylek od dnešní i tehdejší normy, které se v jiných, literárních dílech opravují. Už sám fakt, že jde o rukopis neurčený veřejnosti, a tedy nedbající ani přesnosti a zřetelnosti písma, způsobil, že zásahy upravovatelské byly větší než u textu určeného pro tisk. Rukopis listů z této doby je dobře čitelný. Obtížný je pouze přepis čárkovaného *í*. Někdy je těžké rozhodnout, jde-li o čárku nebo o tečku v rychlosti napsanou a čárce podobnou, neboť Němcová píše někdy čárku nad *i* i tam, kde naprosto být nemůže (ve spojení *či, i*), *i* ve slovech německých a konečně — třeba v ojedinelém případě *i* nad *j*. Jiným znakem rukopisu Němcové je to, že v rychlosti napíše čárku nad jiné písmeno, než nad které patří (*drahá* místo *dráha*) a že posunuje diakritická znaménka silně vpravo (o jedno *i* o dvě písmena).

Také v tomto svazku opravujeme podle dnešní normy odděleně psané složené spojky, příslovecné spřežky a citoslovce (*i hned, a však, za to, i nu, tak že, jen že, v celku, na podruhy, na nejvíc* a pod.). Opravujeme kvantitu v cizích slovech (*honorar, ideal, nobl, roman, referat, špital, materialní, rekrutirka* a pod.), kde se dá předpokládat, že výslovnost byla v době Němcové dlouhá; nedloužíme tam, kde bychom museli měnit i hláskoslovnou podobu slova (*frase, aerar*). Zdvojené hlásky v cizích slovech necháváme (*komissar, professor, addressa*), stejně jako v titulu *radda* psaném podle dobového usu. Podle dobové normy psaná velká písmena neměníme: *Pražská dlažba, ženy České, Září, Říjen, stůňou na Červenou, Ty Jsi, Jméno Tvého Otce* (t. j. Jungmanna; výraz *úcty*) a pod.

Opravujeme zřejmé přepisy a chyby zaviněné rychlým psaním, zvláště v diakritických znaménkách: *tepvr* (místo *teprv*), *vyměměřeném* (vyměřeném), *přimatování* (připamatování), *z vozku* (z vosku), *když my to Bůh dá, důvera, manžel, šťastný, já jsem, co děla, domácí,*

sedlak, bolestna rána, málo času, svalovitých údu, bídacký, použiju, Vaše léčení, obláží, hromádka kosti, těch záležitosti, já lituji, slíbený a pod.

Opravovány byly zřejmě nahodilé omyly vzniklé neúplnou znalostí pravopisné normy, v době Němcové tak jak tak rozkolísané (často je nesnadno rozhodnout, nevznikla-li i taková chyba rychlým psaním). Opravovali jsme tedy chyby jako: *brži, ožívati se, vinnili mě, mněla jsem se obrátit* a pod.

Opravovány byly omyly vzniklé neúplnou znalostí mluvnické normy podobně rozkolísané: *ve Vratislavu* (necháváme však *do Vratislavu* vedle *do Břetislavi*, poněvadž jde o záměnu místních jmen typu Vratislav a Vratislava, běžnou v lidovém jazyce), *samé Němci* (místo *samí*), *spisy Tylovi*, jakož i případy chybné shody: *děti psali; děti, kteří potřebují, rodiče byly, spolky, které vzali, národy se obejmuli, vozíky, kteří*, které opravujeme. Sem patří i velmi častá záměna genitivních, dativních a akusativních tvarů zájmena já: *mne, mně a mě*, které opravujeme již proto, že u dativu a akusativu jde o stejnou výslovnost. Opravujeme tedy: *ztráta mně dojala, máš-li mně ráda, péče o mně, to mne chutná, vlastenky mě odepřely* a pod. Podobně je tomu se záměnou genitivu, akusativu a instrumentálu ženských zájmen: *moji a mojí, naši a naši, ji a jí, na ni a na ní*. Zde opravujeme pouze krátkost v 7. a 3. pádě (ostatně řídkou), tedy *s Vaší sestrou, stýská se jí* a pod. Ponecháváme však neopraveny chybné tvary akusativní s délkou, na př. *vzpomínám na ní, nechám jí prosit, naši Prahu* a pod., a to proto, že odrážejí výslovnost hovorovou a lidovou.

Opravujeme dále interpunkci, která je v každé soukromé korespondenci zpravidla neuspořádána, a to jen tam, kde je nutná pro srozumitelnost textu, a tam, kde vynechání čárky je pravděpodobně zaviněno také rychlým psaním. Doplnujeme čárky před *který, aby, že* a pod., ale ne mechanicky, poněvadž automatické vkládání čárek by porušilo intimnost dopisů. Nepřidáváme čárky před těmito spojkami, předchází-li holá věta řídicí: *věřím že, doufám že, možná že, myslí když*. Neděláme dále čárku ve větách typu: *víte jak to je, nechám si co mám, piš mi co o ní soudíš, prosím Tě piš mi*. Vkládáme čárku na patřičné místo ve složených souvětích a tam, kde je nutná pro srozumitelnost textu: *píšu pohádku o zakleté holubici, ba věru bych na chvíli ní chtěla být* (Němcová: holubici ba...), *Němec chce žalovat, to jest, chce* (chce žalovat to jest chce) *aerar nedal náhradu za cestu, jen mužovi, mně* (za cestu jen...) a pod. Na druhé straně vypouštíme čárku tam, kde ji Němcová sice dělá, ale kde pro ni není žádného důvodu: *list jsem odeslala skrze mladého Sadila* (odeslala, skrze), *raďte vyřídit srdečné poždravy* (vyřídit, srdečné) a pod. U vokativu čárky vkládáme (*přijmi,*

Verunko milá, pozdrav), kromě vokativu *vašnosti* a tam, kde jde o oslovení jedním slovem vyjádřené: *prosim tedy vašnosti rozmyslete se záhy, to víte pane, proto Verunko nechval, nuže odpuste milá*. Zde totiž Němcová čárku píše velmi zřídka; má-li ji, ponecháváme ji i my.

Neopravujeme v textu Němcové nic, co se dá vysvětlit vlivem jazyka hovorového, lidového nebo nářečí, a to jak v kvantitě, tak v hláskosloví a tvarosloví. Stejně necháváme ty odchylky od dnešního i tehdejšího usu, kde je vidět autorčin vývoj, pokud jde o pravopis i znalosti mluvnické. Autorčino kolísání mezi jazykem spisovným a nespisovným ponecháváme v plném rozsahu. Neměníme tedy: *sem, si, ste*, (vedle *jsem, jsi, jste*), *líst, přítelkyně, ucta*, (později většinou *list, přítelkyně, úcta*), *dívadlo, hofmístr, najísto, blížíni, take, kniha, loní, nyní, navštíviti, pichání, slovičko, ustříhnouti, nerádi, další, jinák, jinám, dlé, podlé, naše, vaše, včera, večer, přijde, zůřiti, nevim, litost, pomoct, znát, přijmout, pozdravů, smejšlení* a pod. Neměníme nikde tvarosloví: *na prsech, v těchto dnech, oni chodějí* a pod. Ponecháváme 3. os. množ. čísla typu *dělají, zpívají*, jakožto tvary nářeční; podobně i adverbia typu *pěkněji, ouhledněji* a ze stejného důvodu i 1. pád množ. čís. typu *Němci, sedláci, chlapci* a pod. Rovněž ponecháváme občas se vyskytující nominativ množ. čís. místo akusativu mužských jmen životných jako vliv nářečí středočeského: *chytají salamandři, volili tak výtečné muži* a pod. Neměníme ani spojení *ty chlapci* a pod. jako projev tendence lidového jazyka nevyjadřovat životnost.